

**Міністерство освіти і науки України
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
імені академіка В. ЛАЗАРЯНА**

**Положення
про порядок вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти
у Дніпровському національному університеті залізничного транспорту
імені академіка В Лазаряна**

Дніпро
2021

Передмова

1 ВНЕСЕНО

Навчальним, навчально-методичним відділами ДНУЗТ

2 ЗАТВЕРДЖЕНО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ

наказом Голови комісії, першим проректором від 22 липня 2021 р. №33
на підставі рішення Вченої ради університету від 05 липня 2021 р. протокол № 13

3 РОЗРОБНИКИ

Б. Є. Боднар, Л. Є. Андрашко, С. М. Гончаренко, О. М. Данілова,
Л. С. Казаріна.

1. Загальні положення

1.1 Положення про порядок вибору навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти (студентами, курсантами, аспірантами) університету (надалі Положення) розроблене відповідно до Закону «Про вищу освіту» (п. 15 частини 1, ст. 62), що надає особі, яка навчається у закладі вищої освіти, право на вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та начальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для відповідного рівня вищої освіти.

1.2 До переліку дисциплін навчального плану входять нормативні дисципліни - дисципліни за вибором навчального закладу, що є обов'язковими для вивчення здобувачами певної спеціальності та освітньо-професійної програми/освітньо-наукової програми (надалі ОП), та дисципліни вільного вибору, які здобувачі обирають самостійно.

1.3 Навчальні дисципліни за вибором здобувача або вибіркові навчальні дисципліни – це дисципліни, які пропонуються університетом (кафедрами університету) для навчання з метою задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб особи, посилення конкурентоспроможності та затребуваності випускника на ринку праці, сприяють академічній мобільності та особистим інтересам.

Дисципліни вільного вибору здобувачів – це професійно-орієнтовані або непрофільні, результати навчання з яких сприяють формуванню професійних компетентностей, розвитку загальної культури, широкого світогляду.

1.4 Навчальний план за кожною ОП складається із освітніх компонентів (у т. ч. дисциплін), що визначені у відповідній ОП. Перелік таких компонентів, у т. ч. вибірових, може змінюватися під час доопрацювання (корегування, доповнення) ОП.

1.5 Перелік дисциплін вільного вибору має складатися із двох циклів: циклу загальної підготовки і циклу професійної підготовки.

Цикл загальної підготовки складають, як правило дисципліни гуманітарного та соціально-економічного спрямування.

Цикл професійно-орієнтованого спрямування складають дисципліни безпосередньо спеціальної підготовки за певною спеціальністю/ОП, які мають відображати індивідуальні уподобання студентів у межах однієї спеціальності.

Нижче надані орієнтовні обсяги пакетів вибірових компонент/дисциплін для кожного циклу підготовки фахівців, у кредитах ЄКТС:

Рівень вищої освіти	Загальний обсяг ОП	Обсяг вибірових компонент		
		всього	цикл загальної підготовки	цикл спеціальної підготовки
1-ий (бакалаврський)	240	≥ 60	20-25	35-40
2-ий (магістерський)	90	≥ 23	7-8	15-16
3-ій (науковий)	30-60	≥ 7-15		

1.6 Студенти, які вступили на навчання до 2018 року, обирають вибіркові навчальні дисципліни згідно з навчальними планами, за якими вони навчаються.

2. Порядок формування переліку вибіркових дисциплін

2.1 Положення передбачає такий порядок подання та формування переліку вибіркових дисциплін:

- усі кафедри подають до відповідного деканату перелік дисциплін та їх описи (силабуси) або блоки дисциплін за професійним спрямуванням, які запропоновані здобувачам для вільного вибору у розрізі навчальних курсів (семестрів);

- деканати/ННЦ формують:

- обсяги вибіркових дисциплін за кожним циклом підготовки по семестрах на наступний курс навчання;
- перелік дисциплін вільного вибору за циклом загальної підготовки з описами (силабусами) по курсах і семестрах за кожною спеціальністю/ОП;

- завідувачі випускових кафедр разом із гарантами ОП складають перелік вибіркових дисциплін за циклом професійної підготовки загальним обсягом, що визначений деканатом на кожний семестр;

- навчальний відділ складає інструкцію для студентів про особливості вибору дисциплін, їх обсяги, кількість по циклах навчання;

- здобувачі здійснюють вибір навчальних дисциплін із пропонованого переліку і подають письмові заяви до деканатів/ННЦ;

- здобувачі під керівництвом кураторів ЄКТС формують індивідуальні навчальні плани на наступний навчальний рік.

2.2 Вибіркову складову навчального плану за освітньо-науковою програмою аспіранти визначають разом із науковим керівником.

3. Методичне забезпечення організації вибору навчальних дисциплін

3.1 Кафедра несе відповідальність за якість викладання і належне методичне забезпечення освітнього процесу за вибірковими навчальними дисциплінами, що пропонуються студентам для реалізації ними права вільного вибору: назви навчальних дисциплін, описи (силабуси), робочі програми і т. н. в установленому порядку.

3.2 Здобувач може реалізувати своє право вибору таким шляхом:

1) вибір однієї дисципліни із переліку, складеному з кількох дисциплін, що пропонується на певний семестр (навчальний рік);

2) вибір спеціалізованого блоку дисциплін, що визначають спеціальну підготовку здобувача в межах обраної освітньої програми і спрямовані на здобуття ним певної спеціалізації та розширення можливостей працевлаштування. Якщо здобувач обрав спеціалізований блок, він має прослухати усі дисципліни, що включені до нього;

3) вибір окремих дисциплін із обов'язкової або вибіркової частини навчального плану іншої освітньої програми того ж освітнього рівня і спеціальності;

4) вибір окремих дисциплін із вибіркового блоку або блоку обов'язкових дисциплін іншої освітньої програми іншого освітнього рівня. Необхідною умовою є погодження декана факультету/директора ННЦ (або деканів відповідних факультетів, якщо дисципліна викладається на іншому факультеті);

5) вибір навчальних дисциплін в іншому закладі вищої освіти-партнері за умови реалізації здобувачем права на академічну мобільність або навчання за програмами подвійного диплома.

3.3 Здобувачам може бути відмовлено у реалізації його вибору і запропоновано здійснити повторний вибір у таких випадках:

- якщо кількість здобувачів, які вибрали навчальну дисципліну чи блок навчальних дисциплін, перевищує максимальну чисельність, що встановлено університетом для мобільних груп (лекційних потоків). У цьому випадку перевага за ранжиром надається здобувачам, які навчаються на тій самій програмі, на тому ж факультеті, і в наступну чергу – тим, які раніше зареєстрували свій вибір;

- якщо кількість здобувачів за технічними спеціальностями, які вибрали блок навчальних дисциплін за професійним спрямуванням, є меншою за встановлений в університеті мінімум: 25 осіб – за освітнім ступенем бакалавра, 10 осіб – за ступенем магістра, 3 особи – за ступенем доктора філософії (ці обмеження не поширюються на ті випадки, коли певний спеціалізований блок дисциплін обрали всі здобувачі малочисельних груп, які навчаються за певною освітньою програмою);

- якщо кількість здобувачів за технічними спеціальностями, які вибрали одну дисципліну із переліку вільного вибору, є меншою ніж 25 осіб.

Ці ж вимоги поширюються на осіб, які скористалися правом вибору навчальних дисциплін із інших освітніх програм, якщо відповідні навчальні групи на цих програмах не були раніше сформовані на інших підставах;

- якщо наслідком вибору навчальної дисципліни є перевищення встановленого навчального навантаження, що здобувач може опанувати одночасно та/або кількості підсумкових (семестрових) форм контролю;

- якщо у результаті вибору навчальної дисципліни може виникнути академічна заборгованість через відсутність необхідного рівня вхідних базових знань та умінь. У цьому випадку декан факультету/директор ННЦ, на якому навчається здобувач, може доручити відповідній кафедрі організувати для нього вхідний контроль базових знань, що мають передувати вивченню вибраної дисципліни.

3.4 У випадку, якщо здобувачу відмовлено у виборі з причин, наведених у пункті 3.3, йому надається можливість здійснити повторний вибір із переліку тих дисциплін (блоків дисциплін), для вивчення яких уже сформовані мобільні групи.

3.5 Перелік обраних здобувачами навчальних дисциплін (блоків) затверджує декан факультету/директор ННЦ, на якому навчається здобувач, як невід'ємну складову ІНПС. Невиконання будь-якої з позицій ІНПС є академічною заборгованістю.

Зміна здобувачами свого вибору після його затвердження можлива лише за письмовим дозволом декана факультету/директора ННЦ; при цьому зміна

вибраних дисциплін (блоків дисциплін) після початку навчального семестру, в якому вони викладаються, не допускається взагалі. У разі прийняття рішення стосовно зміни вибору навчальної дисципліни (блоку) декан факультету/директор ННЦ керується обмеженнями, вказаними в п. 3.3, і враховує потенційні негативні наслідки такої зміни для забезпечення надання освітньої послуги за вибором інших здобувачів.

3.6 На підставі визначеного переліку вибіркових дисциплін декан/директор ННЦ формує робочий навчальний план та подає його на затвердження першому проректорові. На підставі робочого навчального плану навчальний відділ розраховує штат НПП кожної кафедри та середнє навчальне навантаження.

3.7 Кафедри, дисципліни яких були вибрані, можуть у виняткових випадках (наприклад, з огляду на тенденції розвитку галузі, зміни стандартів вищої освіти тощо) запропонувати здобувачам заміну однієї або кількох навчальних дисциплін іншими, за умови отримання згоди здобувачів, які вже вибрали дисципліни. Внесення таких змін не може порушувати вимоги щодо формування груп і потоків, про що наведено вище, вимог стандартів освіти і ОП щодо формування компетентностей, забезпечення результатів навчання.

3.8 Якщо здобувач без поважних причин у встановлені терміни не здійснив вибір навчальної дисципліни (блоку), відповідні позиції ІНПС формують за пропозиціями випускової кафедри і затверджують розпорядженням декана/директором ННЦ. Відмова здобувача виконувати сформований таким чином ІНПС є грубим порушенням навчальної дисципліни.

3.9 За результатами вільного вибору дисциплін до індивідуального навчального плану мають бути включені види навчального навантаження, сукупний обсяг яких (обов'язкова і вибіркова складові) у кредитах ЄКТС забезпечує виконання річного навчального плану (60 кредитів) і переведення здобувача на наступний курс або допуск до підсумкової атестації.

Диспропорція у розподілі кредитів між семестрами не може перевищувати 20%. Це не стосується випадків, якщо здобувач навчається за програмами академічної мобільності або подвійного диплома.

3.10 Вибір здобувачами заочної форми навчання здійснюється у період останньої сесії поточного навчального року.

4. Порядок вибору навчальних дисциплін

4.1 Терміни проведення процедури вільного вибору навчальних дисциплін визначаються необхідністю своєчасного формування контингенту здобувачів у групи й потоки, а також якісного планування та організації освітнього процесу, його методичного й кадрового забезпечення.

4.1.1 Здобувачі у парному семестрі поточного навчального року здійснюють вибір навчальних дисциплін (блоків) для вивчення у наступному навчальному році. Єдиний графік цього заходу затверджує перший проректор.

4.1.2 Здобувачі, які навчаються за освітніми програмами другого (магістерського) або третього (наукового) рівнів, у яких вивчення дисциплін вільного вибору передбачено уже у першому семестрі, здійснюють свій вибір

упродовж перших двох тижнів навчання за затвердженим першим проректором графіком.

4.1.3 Для здобувачів, які навчаються за освітніми програмами академічної мобільності або подвійного диплому, процедури вільного вибору дисциплін (блоків) організуються у терміни і за порядком, передбаченими відповідними Угодами із навчальними закладами-партнерами.

4.2 У встановлений графіком термін проведення процедури вільного вибору навчальних дисциплін здобувачі зобов'язані ознайомитися з переліком вибіркових дисциплін, що пропонуються для вивчення в наступному навчальному році. Наприклад: здобувачі, що навчаються на 1 курсі вибирають дисципліни для вивчення на 2 курсі, студенти 2 курсу – для вивчення на 3 курсі і т.н. Перелік вибіркових дисциплін для кожної спеціальності/ОП розміщено на сайті університету <http://diit.edu.ua>.

4.2.1 Для ознайомлення з переліком вибіркових дисциплін та описом (силабусом) кожної з них, здобувачам **необхідно ознайомитися з відповідною інструкцією**

4.3 Після завершення процедури вибору здобувачі пишуть заяву на ім'я декана факультету/директора ННЦ, в якій зазначають перелік обраних навчальних дисциплін на 1 та 2-й семестри наступного навчального року.

4.4 Деканати/ННЦ на підставі заяв здобувачів відповідно до умов, визначених в розділі 3 цього положення, формують списки мобільних груп із вивчення певних вибіркових дисциплін/блоків на кожний семестр наступного навчального року (курсу) за кожною спеціальністю та освітньою програмою.

Вищезазначену інформацію передають до навчального відділу.

5. Прикінцеві положення

5.1 Заяви здобувачів, щодо вибіркових дисциплін зберігаються упродовж всього терміну навчання за відповідною ОП.

5.2 У випадку поновлення, переведення здобувача чи допуску його до занять після завершення академічної відпустки, або зарахування для здобуття освітнього ступеня «бакалавр» на базі «молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста)» зі скороченим терміном навчання, за письмовою заявою здобувача і згодою випускової кафедри можливе перезарахування вибіркових дисциплін за рахунок фактично вивчених дисциплін із циклу вільного вибору.

5.3 Внесення суттєвих змін до порядку реалізації вільного вибору навчальних дисциплін здійснюється лише за згодою органів студентського самоврядування університету (факультетів/ННЦ).

Алгоритм формування переліку вибіркових дисциплін на наступний
навчальний рік

№ з/п	Назва етапу	Термін виконання	Виконавець
1	2	3	4
1	Подання до деканатів/ННЦ пропозицій про вибіркові дисципліни і силабуси до них у розрізі навчальних курсів/ семестрів	Щорічно, 15 жовтня	Кафедри, наукові підрозділи
2	Визначення обсягів вибіркових дисциплін за циклами підготовки. Формування переліку дисциплін (з описами) для вибору (по курсах і семестрах) за циклом загальної підготовки	20 листопада	Деканати/ ННЦ
3	Формування переліку вибіркових дисциплін за циклом спеціальної підготовки	20 листопада	Зав. випускової кафедри, гарант ОП
4	Складання інструкції для здобувачів щодо вибіркових дисциплін на наступний навчальний рік	15 грудня	Навчальний відділ
5	Розміщення інструкції та переліку запропонованих дисциплін та їх описів (силабусів) на сайті університету	15 лютого	Деканати/ННЦ
6	Вибір здобувачами дисциплін з оприлюднених на сайті університету. Подання письмових заяв про вибрані дисципліни на наступний навчальний рік	01-15 березня	Студенти, куратори груп
7	Опрацювання заяв студентів і попереднє формування мобільних груп на вивчення вибіркових дисциплін	15–25 березня	Деканати/ННЦ НВ
8	Збори студентів з питань результатів вибору дисциплін. Узгодження остаточних результатів вибору для формування ІНПС	25-10 квітня	Деканати/ННЦ
9	Прийняття рішень щодо студентів, які не скористалися правом вільного вибору	10-15 квітня	Деканати/ННЦ, зав. випускових кафедр
10	Формування індивідуальних навчальних планів студентів	15-30 квітня	Деканати/ННЦ, куратори груп

ІНСТРУКЦІЯ

щодо вибору навчальних дисциплін студентами із вибіркової частини циклу «Дисципліни вільного вибору студента»

Відповідно до чинного Закону України «Про вищу освіту» обсяг дисциплін вільного вибору студента має становити не менше як 25 % від загального обсягу відповідної освітньої програми, тобто для бакалаврського освітнього рівня – не менше як 60 кредитів ЄКТС, а магістерського – 23–30 кредитів ЄКТС (залежно від обсягу освітньої програми 90 чи 120 кредитів).

Перелік дисциплін вільного вибору студента складається із двох циклів: циклу загальної підготовки і циклу професійної підготовки. Цикл *загальної* підготовки складають дисципліни гуманітарного і соціально-економічного спрямування та фахово-орієнтовані, які можуть пропонувати для вибору студентам різні кафедри.

Цикл *професійної* підготовки складають дисципліни безпосередньо спеціальної підготовки, які мають відображати з одного боку запити бізнесу, а з іншого, індивідуальні уподобання студентів. З цією метою випусковими або спорідненими кафедрами можуть створюватися вибіркові блоки дисциплін, наприклад, програми підготовки за певними спеціалізаціями, посиленої науково-дослідної складової тощо. У випадку використання таких вибірових блоків дисциплін університет враховує запити бізнесу чи певного регіону, формує цілісну систему формування затребуваних компетентностей.

Важливу роль у виборі дисциплін мають відігравати саме кафедри. Вони мають постійно працювати над удосконаленням переліку і змісту вибірових дисциплін, з урахуванням індивідуальних запитів і потреб студентів вимог бізнесу та ринку праці.

З метою покращення процесу вибору кафедри проводять зустрічі зі студентами, на яких презентують описи (робочі програми) навчальних дисциплін, пакети дисциплін чи сертифікаційні програми (за наявності), що пропонуються для вибору студентам. Деканати і студентські ради організовують вивчення думки студентів про ті чи інші вибіркові дисципліни (програми) і вносять пропозиції щодо продовження їх використання, удосконалення чи зняття з навчального процесу.

Одна освітня програма в межах освітнього рівня за рішенням випускової кафедри може пропонувати кілька вибірових пакетів дисциплін, в тому числі й сформовані спорідненими кафедрами. При цьому слід мати на увазі їх доцільність з точки зору можливості формування майбутніх лекційних потоків, оскільки кількість студентів, які вибрали для спеціалізації той чи інший пакет, має відповідати вимогам формування відповідних академічних груп.

У разі формування блоку дисциплін кафедра має зазначити логічну послідовність вивчення дисциплін по семестрах, починаючи не раніше як з **третього** семестру (для магістрів - другого). Окремі вибіркові дисципліни (поза блоком), як виняток, можна планувати для вивчення, починаючи з **першого** семестру.